

9. Pravo. – 2001. – 5 června.
10. Pravo. – 2011. – 9 srpen.
11. Pravo. – 2013. – 14 února.
12. Ústava České Republiky a listina základních práv a svobod. – Ostrava: Aries, 1992. – 112 s.
13. Ústavný zákon ze dne 25 listopadu 1992 o zániku České a Slovenské Federální Republiky // Sběrka zákonů ČSFR. – Praha, 1992. – Č.542. – S.3158–3159.

Korsak R. V., doctor of historical sciences, professor, *Uzhgorod National University, faculty of «Tourism», department of tourism infrastructure and services (Ukraine, Uzhgorod), korsakr@inbox.ru*

Judicial systems Czech Republic: reform experience for Ukraine

The article deals the experience of the Czech Republic in reforming the judicial system. The author reveals the positive and negative tendencies of this transformation and the possibilities of using the Czech experience for Ukraine. A study was made possible through the use of scientific methods of knowledge: analysis, synthesis, systematization, generalization, concrete, historical and dialectical method. In the preferred scientific heritage historical research methods: historical and genetic, historical, comparative, historical and synthetic, historical and diachronic, empirical analysis and more.

Keywords: Czech Republic, Ukraine, the Czech judiciary, the judicial system Ukraine, judiciary, jurisdiction.

Korsak P. B., доктор исторических наук, доцент кафедры туристической инфраструктуры и сервиса, факультет «Туризма», Ужгородский национальный университет (Украина, Ужгород), korsakr@inbox.ru

Судебная система Чешской Республики: опыт реформирования для Украины

Рассматривается опыт Чешской Республики в реформировании судебной системы. Автор раскрывает положительные и отрицательные тенденции этой трансформации и возможности использования чешского опыта для Украины. Исследование темы стало возможным благодаря использованию общенаучных методов познания: анализа, синтеза, системности, обобщения, конкретности, историзма и диалектического метода. В научном исследовании отдано предпочтение историческим методам исследования: историко-генетическому, историко-сравнительному, историко-синтетическому, историко-диахронному, эмпирическому анализу.

Ключевые слова: Чехия, Украина, судебная система ЧР, судебная система Украины, юрисдикция.

* * *

УДК 94(477/7)

Волканова Н. В.,

аспірантка кафедри української і всесвітньої історії та культури, Ізмаїльський державний гуманітарний університет (Україна, Ізмаїл), nvolkanova@mail.ru

ВНЕСОК ДВОРЯН БЕССАРАБІЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ АРМІЇ ПРОДОВОЛЬСТВОМ ПІД ЧАС ВІЙНИ 1853–1856 РР.

Під час Кримської (Східної) війни 1853–1856 рр. організація збройних сил Росії виявилась застарілою. Особливо гостро відчувалась відсталість системи матеріального забезпечення. В роки війни до справи постачання армії продовольством змушені були долучитися всі стани імперії. Особливо значні пожертви надавали дворяни. Метою даної статті є на основі раніше не опублікованих архівних документів дослідити місце та роль дворянства Бессарабії в забезпеченні російської армії продовольством під час конфлікту 1853–1856 рр. Для її реалізації нами були використані методи системного аналізу, конкретизації та історико-системний. Доведено, що аристократи Бессарабської області під час Кримської війни всебічно допомагали російській армії. Вони відіграли помітну роль в забезпеченні російської армії продовольством, зокрема худобою.

Ключові слова: дворянство, продовольство, Бессарабська область, війна, благодійність.

Політична та військова поразка Росії в Східній (Кримській) війні 1853–1856 рр. продемонструвала невідповідність російської військової системи тогочасним викликам. Держава утримувала величезну армію в мирний час, водночас не маючи підготовленого резерву на випадок війни. Реформування було потрібно майже

всюди: в управлінні збройними силами, озброєнні та комплектації військ, підготовці офіцерських кадрів тощо. Особливої уваги від держави вимагала існуюча система матеріального забезпечення армії.

Більшість поразок і невдач російської армії у військових битвах періоду Східної (Кримської) війни були викликані саме проблемами з постачанням продовольства, боєприпасів, фуражу. Особливо гостро на той час стояло питання забезпечення військ провіантом. Так, у газеті «Колокол» зазначалося, що «...в Севастополі солдати вмирили більш від лихого утримання, ніж від ворога» [1].

Допомогу російській армії надавали всі стани імперії. Особливими розмірами пожертвувань відзначалися представники дворянського стану, які виділяли фінанси, продовольство та різноманітне майно на військові потреби. Не залишалися осторонь цього процесу й аристократи Бессарабії.

В сучасній історичній науці дослідженням nobilitetu Півдня України займається ряд дослідників. Зокрема, Л. Циганенко [2] в своїх роботах розглядає правові засади оформлення дворянства Бессарабії, особливості його nobilitaції та внутрішньої стратифікації, підприємницьку і торгово-фінансову діяльність та інше. Аспект благодійності дворян вивчається в дослідженнях І. Гветадзе [3] та І. Гребцової [4]. В полі зору їх наукових інтересів знаходиться розвиток станової благодійності, а також внесок благодійників і меценатів іноземного походження в розвиток соціально-гуманітарної інфраструктури регіону.

На сьогоднішній день з історії Кримської війни написано значну кількість робіт, в яких розглядається хід військових дій, питання міжнародних відносин, організація та постачання армій ворогуючих сторін. В рамках останнього російськими науковцями Е. Бочковим і С. Гавриловим [5] проведено наукові розвідки з питань забезпечення російської армії в Східній війні та реформування системи її матеріального постачання в другій половині XIX ст.

Не зважаючи на наявність певної кількості досліджень з окресленої проблематики, питання участі бессарабських аристократів у постачанні військ Російської імперії в роки Кримської війни залишається малодослідженим. Саме тому метою даної статті є аналіз місця та ролі дворянства Бессарабії в забезпеченні російської армії продовольством під час конфлікту 1853–1856 рр. Головним джерелом для написання стали раніше неопубліковані матеріали, виявлені автором у фондах Національного архіву Республіки Молдова.

Під час Кримської війни за постачання діючій армії продовольства відповідала спеціальна провіантська комісія, яку було створено в 1853 р. (під час закордонного походу до Валахії проти турків). Начальником комісії (за протекцією фельдмаршала І. Паскевича) було призначено полковника Ф. Затлера, який на всі важливі посади призначив своїх родичів або свояків: тесть полковника – О. Шаров став директором інтендантства, а свояк Г. Воронич – чиновником з особливих доручень. Це дозволило Ф. Затлеру створити корупційні схеми для реалізації різноманітних махінацій на поставках продовольства. Результат цих дій проявився, з одного боку, в гнилих сухарях і зіпсованому м'ясі, що постачалося на потреби військових; а з іншого, в надвеликих прибутках, які отримував Ф. Затлер. Полкові командири

та квартирмейстери, приймаючи такого роду провіант покірно мовчали, оскільки також отримували свою частку від подібних махінацій.

Однак невдовзі інформація про незадовільний стан забезпечення військ продовольством дійшли до громадськості Російської імперії. Це підштовхнуло її до активних кроків в напрямку покращення постачання продовольства для армії. Дворяни, купці, міщани, навіть кріпаки жертвували гроші на підтримку солдат. На жаль, більшість цих коштів йшли на користь генералів, полкових командирів. Солдати лише чули, що для них передаються значні пожертвування, однак фактично цього не відчували. За спогадами наближених до Ф. Затлера осіб, за час військових дій йому вдалося накопичити до п'яти мільйонів рублів [1].

В справі надання допомоги армії не останню роль під час Східної війни відіграла бессарабська аристократія. В XIX ст. одним з найбільших багатств Бессарабії була велика рогата худоба (навіть на гербі Бессарабської області було зображено голову бика). Саме волів і корів місцеві дворяни в якості матеріальної допомоги передавали на потреби армії під час Кримської війни.

В лютому 1854 р. бессарабські дворяни приватним порядком почали виділяти та передавати на потреби армії велику рогату худобу з власних господарств. Серед архівних справ Національного архіву Республіки Молдова нами було виявлено 55 прізвищ дворян, які загалом пожертвували 304 тварини. Серед найбільших благодійників можемо назвати аристократів І. Манук-бея та А. Стурдзу, які передали по 50 волів, С. Крупенську та Г. Маразлі, які пожертвували 36 і 35 голів відповідно. Решта дворян надали від 1 до 10 волів. Для більш детального ознайомлення *див. Таблиця 1* [6, арк. 1–16]. Один віл у той час коштував 30 руб. Тому можемо підрахувати, що всього аристократами Бессарабської області на користь армії в 1854–1855 рр. було передано волів на суму 9 120 руб.

Таблиця 1

Відомості про худобу та провіант, персонально пожертвовані бессарабськими дворянами на користь армії (1854–1855 рр.)

Дворянин	Волів	Крупи, чверті	Сухарів, пудів	Сала, пудів	Солі, пудів
1. Е. Феодорова	5	–	–	–	–
2. І. Стурдза	10	–	–	–	–
3. Г. Маразлі	35	4	–	8	8
4. М. Кантакузін	10	–	–	–	–
5. І. Старов	10	–	–	–	–
6. Е. Стамагі	4	–	–	–	–
7. І. Манук-бей	50	–	–	–	–
8. М. Бадарев	4	–	–	–	–
9. С. Лебедев	4	–	–	–	–
10. Н. Куш	1	–	–	–	–
11. А. Оханова	3	–	–	–	–
12. А. Стурдза	50	–	–	–	–
13. К. Стражеско	2	–	–	–	–
14. М. Леденьова	1	–	–	–	–
15. К. Яні	2	–	–	–	–

Дворянин	Волів	Крупи, чверті	Сухарів, пудів	Сала, пудів	Солі, пудів
16. І. Феон	2	–	–	–	–
17. Е. Бантиш	1	–	–	–	–
18. Е. Матвєєв	1	–	–	–	–
19. М. Дунін	1	–	–	–	–
20. Е. Калмуцька	2	–	–	–	–
21. Е. Стамо	1	–	–	–	–
22. І. Бодеско	2	–	–	–	–
23. С. Боканчі	4	–	–	–	–
24. К. Измана	1	–	–	–	–
25. Г. Дем'янова	6	–	–	–	–
26. С. Крупенська	36	–	–	–	–
27. Г. Козак	2	–	–	–	–
28. Г. Погона	2	–	–	–	–
29. С. Крижанівський	2	–	–	–	–
30. М. Соломон	2	–	–	–	–
31. М. Богуш	2	–	–	–	–
32. І. Преку	1	–	–	–	–
33. І. Строеско	1	–	–	–	–
34. М. Чехурян	2	–	–	–	–
35. В. Тудорі	1	–	–	–	–
36. В. Бурковский	2	–	–	–	–
37. К. Добров	2	–	–	–	–
38. Д. Гіржев	1	–	–	–	–
39. Д. Фрунзетті	2	–	–	–	–
40. Е. Негурова	2	–	–	–	–
41. Н. Ботян	1	–	–	–	–
42. Е. Стирче	1	–	–	–	–
43. Н. Россет	2	–	–	–	–
44. Е. Гаврилиця	1	–	–	–	–
45. В. Колович	2	–	–	–	–
46. Е. Дубинська	2	–	–	–	–
47. Е. Лазо	2	–	–	–	–
48. К. Накко	1	–	–	–	–
49. Е. Андронович	1	–	–	–	–
50. Г. Кречиневська	1	–	–	–	–
51. С. Лебедев	4	–	–	–	–
52. Е. Чугурян	2	–	–	–	–
53. Е. Циро	1	–	–	–	–
54. М. Понсе	8	–	–	–	–
55. А. Яновська	3	–	–	–	–
56. П. Родоконакі	–	3	14	6	6
57. І. Старорадов	–	2	75	5	5
58. В. Мутафаглу	–	3	–	6	6
59. М. Дубинський	–	4	132	–	–
60. Е. Германсон	–	10	–	9	9
61. А. Арнаутов	–	2	5	–	5
62. І. Кремечгелю	–	10	–	–	–
Всього:	304	38	226	34	39

В архіві було виявлено інформацію про пожертвування великої рогатої худоби з боку бессарабських дворян за повітами. Так, з Акерманського повіту було передано – 47 волів, Бендерського – 55, Кагульського – 117, Кишинівсько–Оргєєвського – 249, Хотинського – 90. Найбільше худоби зібрали аристократи Сороксько–Ясського повіту (320). Всього, по квитанціям від дворян Бессарабії за період 1854–1855 рр. було передано 978 волів [6, арк. 184–192]. Окрім цього дворяни жертвували корів, баранів, овець. Так, дворяни Акерманського повіту надали 5 корів та 6 баранів, Бендерського – 10 корів. Їх не передавали відразу на потреби армії, а спочатку продавали, а вже потім отримані кошти перераховували військовим. Так було перераховано 424 руб. 36 коп. на користь збройних сил Російської імперії (*див. Таблиця 2*) [6, арк. 83].

Таблиця 2

**Дані за повітами про худобу та фінанси,
передані аристократами Бессарабської області
на потреби армії (1854–1856 рр.)**

Повіти	Здано волів по квитанціям	Гроші, отримані від продажу корів і овець
1. Акерманський	47	20 руб.
2. Бендерський	55	140 руб. 76 коп.
3. Кагульський	117	32 руб.
4. Кишинівсько–Оргєєвський	249	129 руб. 1 коп.
5. Сороксько–Ясський	320	102 руб. 50 коп.
6. Хотинський	190	–
Всього:	978	424 руб. 36 коп.

Волів, що були пожертвовані на користь військових, було вирішено переганяти до м. Леово й там їх передавати командирам військових частин. Для виконання такої важливої місії було призначено по одному аристократу від кожного повіту: з Бендерського – дворянина Є. Скріванова, Кагульського – К. Ануша, Акерманського – М. Старірадова, Сороксько–Ясського – П. Мальоча, Кишинівсько–Оргєєвського – Г. Ставілу, Хотинського – С. Ангелова.

Однак не всі дворяни тримали своє шляхетне слово. Так, аристократ Є. Скріванов довго ухилявся від даного йому доручення здати пожертвовану худобу, тому замість нього було вирішено призначити іншого дворянина. У Кагульському повіті також склалася аналогічна ситуація: замість дворянина К. Ануша були обрані Д. Тутован і А. Оханов [6, арк. 184–192].

Всього від бессарабського дворянства на користь армії було пожертвовано 1 000 волів. На початку липня 1855 р. головний інтендант Південної армії повідомляв, що з них до армії здано 978 голів, 20 – знаходяться в Ясському повіті, 2 – в Кишинівському [7, арк. 1–16].

В Національному архіві Республіки Молдова збереглися дані куди саме була передана худоба. Так, Муромський полк прийняв від Кишинівського дворянства – 4 вола, в один з гусарський полків від Сороксько–Ясського повіту

було направлено – 18 волів. Решту голів великої рогатої худоби було передано командирам піхотних корпусів III, IV і V полків [6, арк. 271–273].

Чи вся худоба була використана за призначенням сказати складно. Серед архівних справ нам не вдалося виявити відповідної інформації. Однак, в одній з публікацій газети «Колокол», виданій вже після війни, містились відомості про махінації з худобою, які проводились в російській армії. В ній зазначалось, що командири «волових» рот отримували великі доходи. Призначенням на ці посади особисто займався сам головний начальник провіантської комісії Ф. Затлер. Ними ставали його комісаріатські чиновники або поранені офіцери, прикомандировані до інтендантства. Призначений в командири «волової» роти завжди брав меншу кількість волів, від вказаної в квитанції. Наприклад, йому відпускалося 500 волів, а він видавав квитанцію на 550 і на 600. У такому випадку командир мав вдаватися до різних витівок, наприклад, заганяв до себе сільських волів, які паслися в полі, і цим поповнював комплект тварин, виставлений в квитанції, інколи навіть більше ніж було необхідно. Також укладалися угоди з місцевим начальством: заплативши п'ять–шість рублів, вони отримували свідоцтво на померлого вола. Крім цих доходів, командир роти отримував на утримання кожного вола на добу 5 коп. сріблом для найму пасовищних місць влітку, але гроші ці залишалися на його користь, оскільки худоба випасалась безкоштовно на луках, що належали селищам [1].

Крім великої рогатої худоби дворяни Бессарабської області жертвували на продовольчі потреби армії гроші. Всього за період 1854–1855 рр. ними було зібрано 1 000 руб. Так, аристократи з м. Сороки перерахували – 15 руб., а з м. Бендери – 387 руб. 50 коп. [8, арк. 9].

Окремі аристократи регіону були власниками різноманітних промислових закладів, в тому числі тих, де добувалася сіль. Ми знайшли відомості про те, що дворяни Акерманського повіту П. Родоконакі, І. Старорадов, В. Мутафаглу, Є. Германсон, А. Арнаутов передали безкоштовно на потреби армії 39 пудів солі.

В якості жертв для армії дворяни Бессарабії передавали різні види продовольства, зокрема, крупу, сухарі, сало. Значними пожертвуваннями відзначилися Є. Германсон та І. Креметчегло, які передали по 10 чвертей крупи, М. Дубинський (132 пуди сухарів), І. Старорадов (75 пудів сухарів) (докладніше *див. Таблиця 1*) [9, арк. 25].

Деякі аристократи, під час заготівлі продуктів для армії, діяли в своїх інтересах. Наприклад, при переході і розквартируванні в області військ, вони підбурювали поселян до підвищення цін на продовольство та фураж. Такі випадки підвищення цін було виявлено в Кагульському, Сороксько–Ясському та Хотинському повітах. Ціна на пуд сіна тут зросла з 20 коп. до 35–40 коп., а на чверть вівса з 2 руб. 50 коп. до 4 руб. [10, арк. 1–6].

По завершенні Кримської війни, 17 жовтня 1856 р. імператор висловив подяку всім станам Катеринославської, Херсонської, Таврійської губерній та Бессарабської області за їх благодійну діяльність. Крім того, дворянам Бессарабії цар пожалував особливу грамоту зі словами вдячності, яку було передано на зберігання в соборну церкву м. Кишинева. На урочистий захід, присвячений перенесенню грамоти до церкви, 27 жовтня 1856 р. було запрошено всіх дворян, які в той час знаходилися в місті [11, арк. 1–3].

Таким чином, розглянувши один із напрямків благодійної діяльності дворян Бессарабії, можемо зазначити, що місцеві аристократи надавали всебічної допомоги армії в період Кримської війни. Особливо це було помітно в забезпеченні військ продовольством, фуражем, грошима. Вони жертвували на потреби військ – худобу, крупу, сухарі, сало, сіль. Перспективу подальшого наукового пошуку ми вбачаємо в поглибленому дослідженні благодійної діяльності бессарабської аристократії під час Східної війни.

Список використаних джерел

1. По военному ведомству // Колокол. Прибавочные листы к Полярной звезде. – 1 октября 1857. – №4. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://thebell.ru/node/26>
2. Циганенко Л. Ф. Дворянство Півдня України (друга половина XIX ст. – 1917 р.): Монографія / Л. Ф. Циганенко. – Ізмаїл: СМІЛ, 2010. – 384 с.
3. Гветадзе І. Г. Добродійна та просвітницька діяльність іноземців на Півдні України (40–ві рр. XIX – початок XX ст.) / І. Г. Гветадзе. – Донецьк: Донбас, 2013. – 390 с.
4. Гребцова І. С. Становление государственного попечительства и общественной благотворительности в Одессе в конце XVIII – 60-е гг. XIX ст. (в аспекте проблемы: центр–регион): Монография / И. С. Гребцова, В. В. Гребцов. – Одесса: Астропринт, 2006. – 320 с.
5. Бочков Е. А. Продовольственное обеспечение русской армии в Восточной войне (1853–1856 гг.) / Е. А. Бочков, С. В. Гаврилов // Война и оружие: Новые исследования и материалы. Вторая Международная научно-практическая конференция, 18–20 мая 2011 года. – СПб., 2011. – Ч. I. – С.63–81.
6. Національний архів Республіки Молдова. – Ф.88. Бессарабське дворянське депутатське зібрання (1822–1917 рр.). – Оп.1. – Spr.1408. Листи дворян Бессарабської області та списки осіб, які надали на користь армії рогату худобу і гроші на покупку останнього (30 січня 1854 – 10 липня 1856 рр.). – 417 арк.
7. Там само. – Ф.2. Канцелярія Бессарабського обласного військового губернатора (1830–1872 рр.). – Оп.4. – Spr.6102. Листування з Бессарабським обласним предводителем дворянства про пожертвування на користь діючої армії дворянами Бессарабської області 1 000 волів (15 лютого 1856 р.). – 49 арк.
8. Там само. – Ф.2. Канцелярія Бессарабського обласного військового губернатора (1830–1872 рр.). – Оп.4. – Spr.6099. Листування і рапорти про пожертвування жителями Бендерського повіту для війни худоби і грошей (19 квітня 1856 р.). – 28 арк.
9. Там само. – Ф.88. Бессарабське дворянське депутатське зібрання (1822–1917 рр.). – Оп.1. – Spr.1442. Переписка депутатського зібрання з Бессарабським генерал-губернатором, усіма дворянськими установами про різні пожертвування дворянством на користь армії (10 червня 1855 – 21 листопада 1855 рр.). – 50 арк.
10. Там само. – Ф.2. Канцелярія Бессарабського обласного військового губернатора (1830–1872 рр.). – Оп.4. – Spr.6108. Листування з Бессарабським обласним предводителем дворянства, повітовими судьями про підвищення бессарабськими дворянами і поміщиками цін на продовольство і фураж, заготовлених для військ (31 серпня 1856 р.). – 24 арк.
11. Там само. – Ф.88. Бессарабське дворянське депутатське зібрання (1822–1917 рр.). – Оп.1. – Spr.1447. Листування з Бессарабським генерал-губернатором і повітовими предводителями дворянства про дарування царем грамоти всім станам Бессарабської області (6–9 жовтня 1856 р.). – 8 арк.

References

1. Po voennomu vedomstvu // Kolokol. Pribavochnyie listy k Polyarnoy zvezde. – 1 oktjabrya 1857. – №4. [Elektronnyy resurs] – Rezhim dostupu: <http://thebell.ru/node/26>
2. Tsiganenko L. F. Dvoryanstvo Pivdnyia Ukraini (druga polovina XIX st. – 1917 r.): Monografiya / L. F. Tsiganenko. – Izmail: SMIL, 2010. – 384 s.
3. Gvetadze I. G. Dobrochinnna ta prosvitnitska diyalnist inozemtsiv na Pivdni Ukraini (40–vi rr. XIX – pochatok XX st.) / I. G. Gvetadze. – Donetsk: Donbas, 2013. – 390 s.
4. Grebtsova I. S. Stanovienie gosudarstvennogo popечitelstva i obshchestvennoy blagotvoritelnosti v Odesse v kontse XVIII –

60–e gg. XIX st. (v aspekte problemy: tsentr–region): Monografiya / I. S. Grebtsova, V. V. Grebtsov. – Odessa: Astroprint, 2006. – 320 s.

5. Bochkov E. A. Prodovolstvennoe obespechenie russkoy armii v Vostochnoy voyne (1853–1856 gg.) / E. A. Bochkov, S. V. Gavrilov // Voyna i oruzhie: Novyie issledovaniya i materialy. Vtoraya Mezhdunarodnaya nauchno–prakticheskaya konferentsiya, 18–20 maya 2011 goda. – SPb., 2011. – Ch. I. – S.63–81.

6. Natsionalniy arhiv Respubliki Moldova. – F.88. Bessarabske dvoryanske deputatske zibrannya (1822–1917 rr.). – Op.1. – Spr.1408. Listi dvoryan Bessarabskoy oblasti ta spiski osob, yaki nadali na korist armiyi rogotu hudobu i groshi na pokupku ostannogo (30 sichnya 1854 – 10 lipnya 1856 rr.). – 417 ark.

7. Tam samo. – F.2. Kantselyariya Bessarabskogo oblasnogo viyskovogo gubernatora (1830–1872 rr.). – Op.4. – Spr.6102. Listuvannya z Bessarabskim oblasnim redvoditelem dvoryanstva pro pozhertvuvannya na korist diyuchoyi armiyi dvoryanami Bessarabskoy oblasti 1 000 voliv (15 lyutogo 1856 r.). – 49 ark.

8. Tam samo. – F.2. Kantselyariya Bessarabskogo oblasnogo viyskovogo gubernatora (1830–1872 rr.). – Op.4. – Spr.6099. Listuvannya i raporti pro pozhertvuvannya zhitelyami Benderskogo povitu dlya viyni hudobi i groshey (19 kvitnya 1856 r.). – 28 ark.

9. Tam samo. – F.88. Bessarabske dvoryanske deputatske zibrannya (1822–1917 rr.). – Op.1. – Spr.1442. Perepiska deputatskogo zibrannya z Bessarabskim general–gubernatorom, usima dvoryanskimi ustanovami pro rizni pozhertvuvannya dvoryanstvom na korist armiyi (10 chervnya 1855 – 21 listopada 1855 rr.). – 50 ark.

10. Tam samo. – F.2. Kantselyariya Bessarabskogo oblasnogo viyskovogo gubernatora (1830–1872 rr.). – Op.4. – Spr.6108. Listuvannya z Bessarabskim oblasnim predvoditelem dvoryanstva, povitovimi suddiyami pro pidvischennya bessarabskimi dvoryanami i pomischikami tsin na prodovolstvo i furazh, zagotovlenih dlya viysk (31 serpnnya 1856 r.). – 24 ark.

11. Tam samo. – F.88. Bessarabske dvoryanske deputatske zibrannya (1822–1917 rr.). – Op.1. – Spr.1447. Listuvannya z Bessarabskim gubernatorom i povitovimi predvoditelyami dvoryanstva pro daruvannya tsarem gramoti vsim stanam Bessarabskoy oblasti (6–9 zhovtnya 1856 r.). – 8 ark.

Volkanova N. V., graduate student of Ukrainian and World History and Culture, Izmail State University of Humanities (Ukraine, Izmail), nvolkanova@mail.ru

Contribution of Bessarabian's nobility to Russian army by provisions during the Crimean (Eastern) War

During the Crimean War (1853–1856) the Russian organization of armed forces appeared to be outdated. All the states of Empire supported Russian Army. Representatives of the nobility were observed by funding, procuring and giving out diverse things to the forces. The purpose of this article is analyzing the role and place of the Bessarabia's nobility in providing the Russian Army with food during the Crimean (Eastern) War. To achieve this target, we have used methods of systems analysis, also specification, historical and systematic methods. It's proved, that Bessarabian's nobility played an important role in forming state voluntary military forces during the Crimean War.

Keywords: nobility, food (foodstuffs, rations, supply, ration), Bessarabia region, War, charity.

Volkanova N. V., аспирантка кафедри української та всемирної історії та культури, Ізмаїльський державний гуманітарний університет (Україна, Ізмаїл), nvolkanova@mail.ru

Вклад дворян Бессарабии в обеспечение российской армии продовольствием во время войны 1853–1856 гг.

Во время Крымской (Восточной) войны 1853–1856 гг. организация вооруженных сил России оказалась устаревшей. Особенно остро ощущалась отсталость системы материального обеспечения. В годы войны к делу снабжения армии продовольствием вынуждены были присоединиться все сословия империи. Особенно значительные пожертвования оказывали дворяне. Целью данной статьи является на основе ранее не опубликованных архивных документов исследовать место и роль дворянства Бессарабии в обеспечении российской армии продовольствием во время конфликта 1853–1856 гг. Для её реализации нами были использованы методы системного анализа, конкретизации и историко–системный. Доказано, что аристократы Бессарабской области во время Крымской войны всесторонне помогли российской армии. Они сыграли заметную роль в обеспечении русской армии продовольствием, в частности скотом.

Ключевые слова: дворянство, продовольствие, Бессарабская область, война, благотворительность.

* * *